

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

لیکونکی: مودا اسکندر
لستونکی: شاه محمود "سرتیر"
۰۱ جون ۲۰۲۴

د قهر اوړي: د یمن د بریښنا بحران

عدن د سیاسي بی ثباتی، فساد او د سعودي – اماراتي ایتلاف لخوا د قصدي تخریب له امله د بریښنا له سخت بحران سره مخ دی، چې د بریښنا بندیدو، سختې گرمی او عامه ناکاراوی لامل کیږي. خو د صنعا د حکومت سیال ښایي د یمن د عاجل کرکېچ د هوارولو کېلې په لاس کې ولري.

(د عکس کریدیت: کریدل)

که څه هم د "نړیوال پلوه پیژندل شوي" د موقتي پلازمینې په توګه د سعودي - اماراتي پلوه یمني حکومت په توګه وټاکل شو، عدن د اقتصادي بی ثباتی، مخ په زیاتیدونکي انفلاسیون، تاو تریخوالي جګړو، تښتونو او هدفی وژنو سره مخ دی.

دا ننگونې چې د مشروعیت لپاره د رواني مبارزې له امله رامینځته شوي، په سویلي والیتونو کې د بریښنا د بحران کلنی ناخوالي ته وده ورکوي، په ځانګړې توګه د اوړي په ګرمو میاشتو کې.

د بریښنا بندیدو سره چې تر ۲۲ ساعتونو پورې دوام لري او د تودوخې تودوخې له ۴۰ درجې سانتي ګراد څخه ډیر شوی، عدن په بشپړ تیاره کې ډوب شوی، چې پراخه عامه ناکاراوي یې راپورته کړي. د نه زغملو وړ گرمی اوس ښار په ځنډه کې سوځیدلی دی، چې په یمن کې د دوی د رواني جګړې د اغیزو له امله د اساسي خدماتو مسله حل کولو کې د اشغالګرو ناکامي په ګوته کوي.

د متحده عربي اماراتو په ملاتړ د سویلي انتقالي شورا (STC) لخوا د زور او توپک له لارې د خلکو د ځپلو لپاره د هڅو سره سره لاریونونه د حضرموت، لاهیج او ابیان ولایتونو ته خپاره شوي.

مظاهره چيانو، چې څو لارې يې بندې كړې او ټايرونو ته يې اور اچولې، د دې "گډې سزا" پر بهرني ايتلافي ځواكونه اچوي. د حكومت پلوه ايتلافي حكومت د كړنو په اړه د خلكو غوسه د معشق مانې ته ورسېده، د لارښوونو كونكو لخوا محاصره شوې وه او غوښتنه يې كوله چې د "جنوبيانو" له كړاوونو سره د پيوستون لپاره د ودانۍ اوبه او بريښنا قطع شي.

د بحران لاملونه

په عدن كې د بريښنا بحران د ډيرې فكتورونو څخه رامېنځته شوی، په عمد توگه **فساد**، ضعيف مديريت، او په خراب شوي سكتور كې د ساتنې نشتوالی. نن ورځ، د بريښنا غوښتنه د بريښنا د توليد د ظرفيت څخه ډيره ده. په عدن كې دا تقاضا په كال كې ۷۰۰ ميگاواټو ته رسېدلې، په داسې حال كې چې اوسني فابريکې يوازې ۵۰۰ ميگاواټه توليد كولی شي. د بريښنا ډيرې تاسيسات لاهم په خورا گران بيه ډيزلو تيلو باندې كار كوي چې د دولت ۶۰ سلنه مالي سبسايډي مصرفوي.

د برېښنايي پروژو مديريت نيمگړی دی، او له كلونو راهيسې د تخريب شوي سكتور ساتنه له پامه غورځول شوې ده. اداري فساد په دې برخه كې پراخ دی، چې دا د نفوذ لرونكي شخصيتونو لپاره گټور توکي جوړوي، چې په كال كې ميليونونه ډالر توليدوي.

سربيره پردې، په سكتور كې د پانگوني او پراختيايي پروژې لکه د عصري ټيكنالوژۍ څخه په استفادې د بريښنا بندونو جوړول، له خنډ سره مخ دي.

بمني خبريال محمد القادي له كربيال سره په خبرو كې ټينگار وكړ چې ناسم مديريت، اداري فساد، د بريښنا د بندونو او د بريښنا د ليرد د لينونو د ساتنې نشتوالی او د بريښنا د توليد لپاره د مختص شوي نفتي موادو ناوړه گټه اخيستنه د بحران اصلي لاملونه دي.

په هرصورت، هغه وايي چې د بحران اصلي لامل د سعودي عربستان او متحده عربي اماراتو دوه اړخيزه هيله ده چې د دې خدماتو مسله د سياسي پانگوني موخو لپاره حل نه كړي. قادي په دې باور دی چې كركيچ د دواړو هيوادونو تر منځ د معاملي په چپه بدل شوی چې په عدن كې د دوی د نيابتي ډلو لخوا استازيتوب كيږي.

STC هڅه كوي چې د سعودي لخوا ټاكل شوی حكومت په عدن كې د خدماتو په وړاندې كولو كې پاتې راغلی په توگه انځور كړي، پداسې حال كې چې وروستنی د خپلو هڅو د خنډ كولو لپاره STC ته گوته نيسي.

د تيلو له شتمني سره سره، يمن بې له ضرورتو د بريښنا له بحران سره مخ دی، په تيره بيا په جنوبي سيمو كې، چې د تيلو او طبيعي زېرمو څخه ډكې دي. له بده مرغه دغه كركيچ په هغو جنوبي ولايتونو كې چې د سعودي - اماراتي ايتلاف تر كنترول لاندې دي، د شمالي ولايتونو په پرتله چې د انصارالله تر ملاتړ لاندې صنعا حكومت كوي، ډېر څرگند دی. دا پوښتنه راپورته كيږي چې د تيلو بډايه سيمي چې د لويديځې آسيا د دوو بډايه هيوادونو لخوا كنترول كيږي څنگه د بريښنا له لومړني خدماتو پرته د تودوخي په اور كې بنكيل كيډی شي؟

يو توليد شوی بحران

په لنډه توگه، دا يو "توليد شوی بحران" دی چې د سعودي - اماراتو سياسي پريکړې لخوا رامېنځته شوی چې هدف يې د دوی تر كنترول لاندې واليتونو كې د خدماتو تخريب كول دي ترڅو پدې برخو كې د پرمختگ احتمال خنډ شي.

په مقابل كې، دا قصدي پريکړه غواړي چې خپل سياسي واكمني وساتي او د هيواد په سويل كې د دوی گټې خوندي كړي. يمنی ژورناليسټ احمد الحسني كړيې ته څرگنده كړه چې د عدن د بريښنا مسله د خدماتو مسله څخه سياسي وسيلې ته ليردول شوې چې د ايتلاف لخوا د خلكو د جبري كولو او محكومولو لپاره كارول كيږي.

د بریښنا کرکیچ د مسلو د لویې برخې یوازې یوه برخه ده، پشمول د امنیتي بې ثباتۍ، د اسعارو د ارزښت کمیدل، د معاشونو اختلال - د نورو په مینځ کې - چې د یمن خلک یې د ایتلاف په وړاندې راپورته کولو ته هڅولي دي. بحرانونه یو له بل سره تړلي دي: د [اسعارو سقوط](#) او د مرکزي بانک بحران یمن د بریښنا فابریکو چلولو لپاره د ډیزلي تیلو لپاره اړین فنډونو څخه یې برخې کړې، کوم چې د سلگونو ملیون ډالرو کافي بودیجې ته اړتیا لري. په پایله کې، د بریښنا بحران یوازې د تولید ظرفیت کې کمښت څخه تیریري او د تیلو له کمښت او مالي محدودیتونو سره تړاو لري، چې د بریښنا دوسیه د لویو مالي سرچینو مصرفولو په یوه سنکول بدلوي. د خنډ په نورو شواهدو کې د خیالي پروژو د بازارموندنې له لارې [د عدن په دوهم ډوبی بدلولو](#) غلط ژمني شاملې دي. حسني داسې شواهد وړاندې کوي چې ښيي د بریښنا اصلاح یوه سور کرښه ده.

پدې کې د سعودي عربستان په وړاندې د STC تورونه شامل دي چې څو کاله وړاندې یې د جدې په بندر کې عدن ته د بریښنا د جنراتورونو د بندولو ادعا کړې وه. په حیرانتیا سره، د یمن لپاره د سعودي د بیارغونې پروگرام هغه جنراتورونه ونيول چې د عدن نړیوال هوايي ډگر د بیارغونې لپاره یې ځانگړي کړي وو چې دوی د هوايي ډگر بریښنا سیستم سره مطابقت نلري.

په ورته ډول، اماراتو سکتور ته د خدمت لپاره بې کاره، خراب، زور جنراتورونه راوړل. سربیره پردې، کله چې ابوظبي د ۱۲۰ میگاواټو ظرفیت سره د لمریزې بریښنا سټیشن ژمنه وکړه، دا په خپله ژمنه کې پاتې راغی.

په قصدي توگه ویجاړول

په عدن کې د بریښنا بحران د دوه گونې ننگونو لخوا مشخص شوی: د ۲۰۱۵ په مارچ کې په یمن کې د جگړې له پیل راهیسې د سکتور په قصدي توگه ویجاړول، او د سعودي - اماراتي ایتلاف لخوا د هیواد د تیلو زیرمو سیستماتیک لوب کول.

له ۲۰۱۵ کال راهیسې، د یمن په سویل کې په عدن، لحج، شبوا او ابیان کې له ۱۳ څخه زیات د بریښنا سټیشنونه زیانمن شوي دي. د نفتو د تصفیه خانو په قصدي توگه په نښه کول بحران لا پسي خراب کړی دی، د بریښنا تولید لپاره د خصوصي شرکتونو (د STC سره یوځای شوي) سره قراردادونو ته اړتیا ده. دا د دې لامل شوی چې د خصوصي بریښنا تولید باندې تکیه وکړي، او د پخوانۍ کمزورې زیربنا نور هم فشار راوړي.

له بلې خوا، په جنوب کې د تیلو د زېرمو د سیستماتیک ډول د سعودي- اماراتي ایتلاف لوټماری حکومت دې ته اړ کړ چې د بریښنا د سټیشنونو د چلولو لپاره تیل وارد کړي، چې دا کار له مالي خنډونو سره مخامخ شوی دی. د صنعا د چارواکو د اټکلونو له مخې، د شپږو کلونو په تیریدو سره د تیلو او کانونو په سکتور کې زیانونه له ۴۵ ملیارد ډالرو څخه ډیر شوي دي.

سربیره پردې، ایتلاف د تیلو او تیلو د استخراج مخه نیولې، د انرژۍ په رسولو کې د سخت کمښت او د تیلو او بریښنا په بیو کې د زیاتوالي لامل شوی، او د منظم قاچاق عملیاتو له لارې د یمن تیل لوټ کړي، د جگړې له پیل راهیسې [د](#)

۹ ملیارد ډالرو څخه ډیر لوټ کړي.

د یمن په سویل او ختیځو ولایتونو کې د تیلو د زېرمو له نیولو وروسته، ریاض د یمن د تیلو د لوټلو لپاره څو گامونه پورته کړل: سعودیانو په مارب، شبوا او الجوف کې د تور مثلث سکتورونو تړونونه ترلاسه کړل، په حدیده او الجوف کې یې د اکتشاف عملیات ودرول. ، او د خپلو اجیرانو لپاره د پاتې شونو خوندي کولو لپاره لږترلږه مقدار ته د تیلو او گاز صادرات محدود کړي.

د یمن د سرچینو لوب کول

په شمیر کې: هره ورځ ۱۲۰,۰۰۰ بیرله تیل لوب کیري، چې د ۱۲,۵۰۰,۰۰۰ بیرلو سره په کال کې معادل دي. یوازي د دوو ورځو د تیلو له تولید څخه عواید د یوې میاشتي لپاره د دولتي کارکوونکو معاشونه پوره کولی شي، خو بیا هم دا پیسې د سعودي ملي بانک ته لیردول کیري .

ایتلاف د تیلو او گازو بندرونه کنترولوي، د ولسمشرۍ د مشرتابه شورا حکومت د سرچینو د صادرولو او د خپلو عوایدو څخه د کټي اخیستنې مخه نیسي. **قبایلي ډلې** او وسله والي ملیشي چې د STC لخوا تمویل کیري د شېوا او ماریب په ولایتونو کې په عدن کې د بریښنا سټیشنونو لپاره د تیلو رسولو لارې لري .

په پایله کې، سویلي سیمې د ماریب، حضرموت او شېوا له ساحو څخه د خام تیلو د استخراج او په عدن او ماریب کې صفر کې د تصفیه کولو څخه بې برخې دي. دا به د بریښنا سټیشنونو لپاره اړین ډیزل او د سونگ تیل تولید کړي، په لور قیمت او ټیټ کیفیت کې د واردولو اړتیا څخه مخنیوی وکړي.

لکه څنګه چې سیاسي شنونکي طالب الحسني د *کریبل وضعیت بیانوي* :

د بریښنا د کرکیچ اصلي لامل د امریکا-خلیج پریکړه ده، په ځانګړې توګه سعودي، د ۱۹۹۰ لسیزې راهیسې په یمن کې د تیلو د ډیرو څاګانو د کشف مخه نیسي. یمن هره ورځ شاوخوا ۴۰۰,۰۰۰ بیرله صادرات کوي سره له دې چې د دوه ملیون بیرلو تولید ظرفیت لري. دغه بندیز له پخواني رژیم سره په ملګرتیا، په یمن کې د زیربناوو او د خدماتو د سیستم د خرابېدو لامل شو. دوهم لامل یې د اماراتو – سعودي د واک له جګړې سره تړاو لري. د جنوبي انتقالي شورا، د ابوظبې د لاریښوونو لاندې، د عدن د ساتلو لپاره کار کوي ترڅو د سعودي ملاتړ لرونکي حکومت ته مسولیت انتقال کړي.

حسني یادونه وکړه چې د صنعا حکومت مخالفانو د حدیده ساحلي بریښنا سټیشن په پیاوړتیا سره بحران کابو کړ. د دواړو ښارونو تر منځ د اندازې او د نفوس د کثافت سره سره، صنعا د یمن د ۸۰ سلنې څخه د زیاتو خلکو لپاره د بریښنا ستونزه حل کړه.

د مخنیوی رامنځته کول

د ۲۰۲۲ کال د اکتوبر په میاشت کې د یمن د انصارالله متحدو وسله والو ځواکونو د دغه هیواد د شتمنیو د لوټلو د مخنیوي لپاره د مخنیوي یوه نوي معادله وضع کړه. دوی ګواښ کړی چې د ایتلاف او د هغې د متحدو ډلو تر کنټرول لاندې بندرونو ته نږدې د تیلو ټانکرونه په نښه کړي، د تیلو د لوب کولو د دوام د خطرونو په اړه د بهرنیو تیلو او بار وړلو شرکتونو ته خبرداری ورکوي، کوم چې د جګړې څخه دمخه د یمن د عامه سرچینو ۸۰ سلنه تمویل کاوه.

سربیره پردې، د صنعا حکومت د بحران د کمولو لپاره ګامونه پورته کړي، د عدن په سیال ښار کې د بریښنا سټیشنونو ته اجازه ورکوي چې د شېوا او ماریب ولایتونو د تیلو سکتورونو څخه د سونگ موادو سره چمتو شي. عدن ته یې په لسګونو وارد شوي پټرولیم ګاز ټانکونه هم چمتو کړي، چې په جنوب کې یې خپلو مخالفینو ته د تیلو رسولو ته چمتووالی ښودلی دی.

حسني وړاندیز کوي چې صنعا کولی شي د عدن د بریښنا سټیشن په ترمیم او بیارغونه کې مرسته وکړي او د نفتو تولیدات چمتو کړي لکه څنګه چې د حدیده بریښنا سټیشن سره ترسره شوي. په ماریب باندې هم فشار دی چې د ډیزلو تیلو برابر کړي او خصوصي سکتور فعال کړي ترڅو د بریښنا بیلونه تنظیم کړي.

د یمن د بریښنا بحران کمولو هڅې د مخنیوي، د تیلو رسولو نوښتونو، او د زیربناوو بیا رغونه شامل دي. د صنعا د حکومت فعال اقدامات او سټراتیژیک مخنیوی د کرکیچ د حل او په اغیزمنو سیمو کې د ثبات د راوستلو لپاره خورا مهم

دی. په هر صورت، د دې مسلې حل کول به دوامداره سیاسي ارادې او همغږي کړنو ته اړتیا ولري ترڅو د یمن د انرژۍ سکتور لپاره اوږدمهاله حلونه تضمین کړي.

۲۸ می ۲۰۲۴